

sa în țară, se găsesc aproape toate lucrările importante de istorie a Ucrainei apărute pînă la acea dată¹. Totuși acest interes era, după cîte se pare, unilateral. Din motivele arătate mai sus, Hasdeu era înclinat pe atunci să ignore cultura ucraineană, specificul național al Ucrainei. Într-un manuscris datînd din martie 1856, păstrat la Biblioteca Academiei R.P.R.², Hasdeu urmărește corespondențele slave ale basmului «Inelul și năframa», dovedind o cunoaștere destul de largă a folclorului rus și un interes mare pentru folclorul ceh și sud-slav, în vreme ce referirile la folclorul ucrainean lipsesc aproape cu totul³.

Se poate afirma așadar, că Hasdeu în epoca respectivă cunoștea destul de multe despre istoria Ucrainei, dar avea idei confuze asupra existenței unei națiuni ucrainene ca atare. Ne-o arată și felul în care folosește datele cu privire la Ucraina în lucrările scrise în primii ani după stabilirea sa în țară, dar al căror material fusese strîns în mare parte încă înainte de 1857. Ne referim în primul rînd la *Ion Vodă cel Cumplit*.

Hasdeu prezintă aici o epocă în care s-au vădit deosebit de pregnant sentimentele frățești ale poporului ucrainean față de cel român și, apreciind acest fapt, el vorbește cu cuvinte de laudă despre hatmanul Svierceviski și cazacii săi. Pentru a-i prezenta s-a folosit, printre altele, și de izvoare ucrainene. A consultat, fără îndoială, *Летописное повествование о Малой России* a colonelului Riegelman⁴, din care împrumută pentru cartea sa facsimilul gravurii cazacului ce se întoarce din război⁵. Se gîndea la un moment dat să publice chiar un album special «zaporojan» folosind ilustrațiile la această lucrare, deoarece «zaporojenii joacă un rol atît de important în evenimentele domniei lui Podkova Vodă, a lui Vasile Lupul, a lui Duca, a lui Petriceicu, etc.»⁶.

Mai semnificativă este folosirea uneia din cele mai vechi cronici căzăcești, cronica călugărului Leonti Bobolinski, din mînăstirea Vidubetk, terminată în 1699 și publicată ca adaus la letopisețul lui Grabianka în 1854. Capitolul folosit din această cronică fusese tradus și publicat de Hasdeu sub titlul *Ivonnia cel viteaz*, în «Foia de istorie și literatură», Iași, tom. I, No. 1, martie 1860,

¹ Dintre ele cităm: Bantiș-Kamenski, *История Малой России*, Moscova, 1822, 4 volume; S. Veliciko, *Летопись событий*, Kiev, 1848 (2 vol.); *Летопись самовидца*, Moscova, 1846; N. Markevici, *История Малой России*, Moscova, 1852 (5 vol.); A. Skalkovski, *История Новой Сечи*, Odesa, 1841; *История о казаках запорожских*, Odesa, 1852. Lista o reproducem după C. Cătănescu, *Catalogul Bibliotecii Centrale din Iași*, Iași, 1868, p. 92 și urm. O parte din aceste cărți aparținuseră tatălui său. Vezi pentru aceasta Ecaterina Dvoicenco-Markova, *Din istoria raporturilor culturale ruso-moldovenești. Trei scrisori ale lui A. Hasdeu adresate unor oameni de știință ruși (1865)*, în «Limba și literatura moldovească», Nr. 2, 1960, p. 27.

² Arhiva Hasdeu, dos. I, mss 21.

³ Sînt numai două citate, cu totul nesemnificative, unul în ucraineană, celălalt în traducere rusă și o mențiune despre culegerile lui Žegota Pauli și Maksimovici, pe care însă nu le-a utilizat.

⁴ Cronică aceasta a fost terminată în anii 1785—1786 și tipărită de A. Bodianski în 1847 în «Чтения в императорском обществе истории и древностей российских», publicație pe care Hasdeu o posedă (ea apare printre publicațiile aflate în biblioteca sa și păstrate la Arhivele Statului).

⁵ Cf. B. P. Hașdeu, *Ion Vodă cel Cumplit*, ed. I, 1865, p. 72.

⁶ Vezi anunțul cu privire la publicarea «Albumului Zaporojan», apărut în «Focea de storie română», Iași, 1859, p. 48. Titlurile «zugrăviturilor» anunțate corespund perfect cu cele din cartea lui Riegelman.